

Wstęp

W ostatnich latach sztuczna inteligencja (AI – ang. *artificial intelligence*) zaczęła przenikać do prawie każdego aspektu naszego życia osobistego i zawodowego. Żyjemy w świecie zautomatyzowanego przetwarzania gigadanych (ang. *Big Data*). Coraz więcej decyzji jest podejmowanych przy wykorzystaniu urządzeń opartych na inteligentnych algorytmach, zwłaszcza w systemie opieki zdrowotnej, edukacji czy biznesie¹. Zjawisko to zaczyna też wkraczać do wymiaru sprawiedliwości.

Na całym świecie nowe koncepcje wymiaru sprawiedliwości przyszłości, w tym tzw. sprawiedliwości predykcyjnej oraz optymalnego wykorzystania sztucznej inteligencji, zajmują czołowe miejsce w debacie dotyczącej reformy systemów sądowniczych. Zadawane jest pytanie, czy technologie cyfrowe stanowią uniwersalne panaceum na poprawę zasad funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, czy też przeciwnie – stanowią realne niebezpieczeństwo jego dehumanizacji.

Technologie oparte na sztucznej inteligencji mają potencjał do transformacji wymiaru sprawiedliwości. Nie chodzi jedynie o prostą automatyzację czynności dokonywanych dotychczas przez człowieka, ale o zmianę działania sądów w taki sposób, aby lepiej odpowiadały potrzebom społecznym.

Korzystanie ze sztucznej inteligencji w systemie wymiaru sprawiedliwości ma jednak poważne konsekwencje dla prawidłowego przestrzegania praw podstawowych. Dlatego punktem wyjścia dla prowadzonych rozważań powinna być Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności².

Jedną z głównych motywacji do napisania tej monografii była chęć praktycznego i odmitologizowanego spojrzenia na sztuczną inteligencję, które obejmuje rzeczywiste i aktualne możliwości nowych technologii. Skupiamy się

¹ House of Lords Report 2022, s. 3.

² Kluczowe dokumenty Rady Europy dotyczące sztucznej inteligencji w kontekście Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności są dostępne pod adresem: <https://www.coe.int/en/web/ar42tificial-intelligence/work-in-progress> (dostęp: 26.05.2022 r.).

na sprawach cywilnych, przede wszystkim mniej złożonych, ponieważ w ich przypadku potencjał wykorzystania systemów AI jest największy³.

Prawnikom nie jest łatwo zrozumieć słownictwo dotyczące osiągnięć technologicznych w tej dziedzinie, takich jak: uczenie maszynowe, sieci neuronowe, przetwarzanie języka naturalnego, repozytoria danych, eksploracja danych czy systemy sztucznej inteligencji. Niniejsze opracowanie służy wypełnieniu luki w edukacji prawniczej.

Opracowanie jest rezultatem prac badawczych poświęconych prawu właściwemu dla sztucznej inteligencji prowadzonych w Instytucie Nauk Prawnych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Przeprowadzona analiza stanowi również kolejny etap prac zespołu badawczego ds. prawa właściwego dla sztucznej inteligencji, działającego w ramach Wirtualnej Katedry Prawa i Etyki, która jest konsorcjum czołowych polskich uczelni zajmujących się problematyką sztucznej inteligencji.

W ramach projektu badawczego organizujemy wraz z innymi podmiotami, w szczególności z Instytutem Badawczym OPI, konferencje naukowe dotyczące sztucznej inteligencji oraz publikujemy kompleksowe monografie naukowe poświęcone tej problematyce, w tym *Prawo sztucznej inteligencji* (red. L. Lai, M. Świerczyński), Warszawa 2020; *Legal and Technical Aspects of Artificial Intelligence* (red. L. Lai, M. Świerczyński), Warszawa 2021; *Prawo sztucznej inteligencji i nowych technologii* (red. B. Fischer, A. Pązik, M. Świerczyński), Warszawa 2021 oraz Z. Więckowski, M. Świerczyński, *Sztuczna inteligencja w prawie międzynarodowym. Rekomendacje wybranych rozwiązań*, Warszawa 2021; a także opracowania specjalistyczne w wysoko punktowanych czasopismach naukowych. Nasz zespół badawczy ściśle współpracuje ze Stowarzyszeniem Prawa Nowych Technologii, Grupą Roboczą Sztucznej Inteligencji, Fundacją AI LAW oraz Radą Europy (CEPEJ).

Przy przygotowaniu tego opracowania bardzo pomogły nam dyskusje prowadzone w zespołach naukowych i eksperckich prof. Jacka Gołaczyńskiego, dr. hab. Dariusza Szostka, prof. ucz., oraz mec. Romana Biedy. Jesteśmy wdzięczni za uwagi zgłoszone przez uczestników wydarzeń naukowych, w trakcie których przedstawialiśmy cząstkowe wyniki naszych badań, w szczególności konferencji *Transnational Dispute Resolution in an Increasingly Digitalized World* zorganizowanej przez Uniwersytet w Gandawie 24 marca 2022 r.

³ T. Sourdin, *Judge v. Robot? Artificial Intelligence and Judicial Decision-Making*, „University of New South Wales Law Journal” 2018, vol. 41, no. 4, s. 1132.

Szczególne podziękowania chcemy złożyć dr. hab. Bogumiłowi Szmulikowi, prof. ucz., dziekanowi Wydziału Prawa i Administracji UKSW oraz dr. hab. Arturowi Kotowskiemu, prof. ucz., dyrektorowi Instytutu Nauk Prawnych UKSW za nieustające wsparcie dla naszych badań naukowych.

Stan prawny monografii naukowej określono na 31 grudnia 2022 r.

dr hab. Marek Świerczyński, prof. ucz.

dr Zbigniew Więckowski

INSTYTUT NAUK PRAWNYCH UKSW